

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

Shu bois bu prinsipni chuqur o`rganish, qonunchilikda yanada aniq va zamonaviy tartiblarni joriy etish hamda amaliyotda qo`llash mexanizmlarini takomillashtirish bugungi davr talabidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES):

1. <https://uza.uz/uz/posts/zbekiston-khal-iga-bayram-tabrigi-21-10-2020>.
2. <https://search.app/Qry76Y6G7WeerAZBA>
3. <https://lex.uz/docs/-2640479>
4. <https://lex.uz/mact/-111460>
5. <https://lex.uz/acts/-3517337>
6. <https://constitution.uz/oz/pages/humanrights>
7. <https://www.admin.ch/>
8. <https://www.justice.gov.za/>

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLARI VA IMKONIYATLARI

Sattarganova Sevinchoy

Samarqand agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti

Iqtisodiyot va boshqaruv fakulteti

Axborot tizimlari va texnologiyalari yo'nalishi 1-bosqich talabasi

Sevinchsattorganova2903@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning hozirgi holatini, mavjud istiqbollari va imkoniyatlarini tahlil qiladi. Shuningdek, raqamli transformatsiya jarayonida yuzaga kelayotgan asosiy muammolar va ularni hal etish yo'llari ko'rib chiqiladi. Maqolada raqamli iqtisodiyotni muvaffaqiyatli rivojlantirgan xorijiy davlatlarning ilg'or tajribasi o'rganiladi va O'zbekiston sharoitida qo'llanilishi mumkin bo'lgan muhim darslar aniqlanadi. Tadqiqot natijalari O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirishga amaliy yordam berishi kutilmoqda.

Kalit so'zlar: Raqamli iqtisodiyot, raqamli transformatsiya, O'zbekiston, istiqbollar, imkoniyatlar, muammolar, hal etish yo'llari, xalqaro tajriba, elektron hukumat, raqamli infratuzilma, axborot texnologiyalari, kiberxavfsizlik, raqamli savodxonlik, innovatsiyalar.

O'zbekiston o'zining yangi taraqqiyot bosqichida global raqobatbardoshlikni oshirish, aholi turmush farovonligini yaxshilash va iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlash maqsadida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga ustuvor ahamiyat bermokda. XXI asrning axborot-

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

kommunikatsiya texnologiyalari sohasidagi jadal taraqqiyoti raqamli iqtisodiyotni nafaqat alohida bir sektor, balki iqtisodiyotning barcha tarmoqlarini transformatsiya qiluvchi kuchga aylantirdi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish, xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash va davlat boshqaruvini optimallashtirish mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning uzoqni ko'zlagan siyosati doirasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha bir qator muhim strategik hujjatlar va dasturlar qabul qilindi. "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasi mamlakatning raqamli transformatsiya yo'lini belgilab beruvchi asosiy hujjat hisoblanadi. Ushbu strategiya doirasida raqamli infratuzilmani modernizatsiya qilish, elektron hukumatni takomillashtirish, axborot texnologiyalari sohasida malakali kadrlar tayyorlash, raqamli xizmatlarni keng joriy etish va kibernetika xavfsizlikni ta'minlash kabi ustuvor yo'nalishlar belgilangan.

Ushbu ilmiy maqolaning asosiy maqsadi O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning hozirgi holatini chuqur tahlil qilish, mavjud istiqbollari va ularni ro'yobga chiqarish uchun mavjud imkoniyatlarni har tomonlama o'rganish, shuningdek, bu murakkab jarayonda yuzaga kelayotgan muammolarni aniqlash va ularni hal etish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat. Bundan tashqari, maqolada raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda muvaffaqiyatga erishgan xorijiy davlatlarning ilg'or tajribasi tahlil qilinadi va O'zbekiston sharoitida qo'llanilishi mumkin bo'lgan muhim darslar aniqlanadi. Tadqiqot natijalari O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirishga amaliy yordam berishi kutilmoqda.

Qisqacha metodologiya: Ushbu maqolani yozish jarayonida turli xil ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Jumladan, mavzu bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar, tahliliy hisobotlar, statistik ma'lumotlar, O'zbekiston Respublikasining raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlari, shuningdek, soha ekspertlarining fikrlari va tahlillari o'rganildi. Ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilishda qiyosiy tahlil, tizimli tahlil va deduktiv usullardan foydalanildi.

O'zbekistonda Raqamli Iqtisodiyotning Hozirgi Holati

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish borasida so'nggi yillarda sezilarli o'sish tendensiyalari kuzatilmoqda. Hukumat tomonidan qabul qilingan "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasi va uning doirasidagi bir qator maqsadli dasturlar mamlakatning raqamli transformatsiya jarayoniga kuchli turtki bermoqda. Ushbu dasturlar raqamli infratuzilmani modernizatsiya qilish, davlat boshqaruvi tizimini raqamlashtirish, axborot texnologiyalari (AT) sohasini har tomonlama qo'llab-quvvatlash va aholining raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha savodxonlik darajasini oshirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi.

Raqamli infratuzilmaning rivojlanishi: Mamlakatimizda internet tarmog'ining geografik qamrovi yildan-yilga kengayib bormoqda. Mobil aloqa operatorlari tomonidan 4G LTE texnologiyasining faol joriy etilishi mobil internet tezligini oshirish va sifatini yaxshilash

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

imkonini bermiqda. Shu bilan birga, fiber-optik aloqa liniyalarining umumiy uzunligi ham sezilarli darajada ortib, aholi va korxonalarining yuqori tezlikdagi barqaror internetga bo'lgan ehtiyojini qondirishga xizmat qilmoqda. Biroq, respublikaning olis va chekka hududlarida internetga ulanish sifati va narxi hamon dolzarb masalaligicha qolmoqda va bu raqamli tengsizlikni bartaraf etish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlarni ishlab chiqishni talab etadi. Elektron to'lov tizimlarining rivojlanishi, jumladan, mobil ilovalar, onlayn platformalar va QR-kod orqali to'lovlar hajmining o'sib borayotgani elektron tijoratning rivojlanishiga muhim hissa qo'shmoqda.

Elektron hukumat tizimining takomillashuvi: Davlat xizmatlarini raqamlashtirish bo'yicha faol va tizimli ishlar olib borilmoqda. "Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali" (my.gov.uz) orqali fuqarolar va tadbirkorlarga ko'plab muhim davlat xizmatlari onlayn tarzda taqdim etilmoqda. Bu jarayon davlat organlari bilan fuqarolar o'rtasidagi munosabatlarni soddalashtirish, byurokratik to'siqlarni kamaytirish va korrupsiyaning oldini olishga xizmat qilmoqda. Shunga qaramay, ayrim xizmatlarning foydalanish qulayligi, interfeysi va funksionalligini yanada takomillashtirish, shuningdek, ularning aholining barcha qatlamlari uchun ochiqligini ta'minlash zarur. Davlat boshqaruvida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini (AKT) keng joriy etish, turli davlat idoralari o'rtasida ma'lumotlar almashinuvini optimallashtirish va qaror qabul qilish jarayonlarini tezlashtirish ustida faol ishlar davom etmoqda.

Axborot texnologiyalari sohasidagi kadrlar salohiyati: O'zbekiston iqtisodiyotining raqamli transformatsiyasi jarayonida axborot texnologiyalari sohasida yuqori malakali kadrlarga bo'lgan talab tobora ortib bormoqda. Mamlakatlardagi universitetlar va o'quv markazlarida IT mutaxassislarini tayyorlash bo'yicha zamonaviy o'quv dasturlari ishlab chiqilmoqda va joriy etilmoqda. Toshkent shahridagi "IT Park" kabi innovatsion markazlarning tashkil etilishi startup loyihalarini qo'llab-quvvatlash, mahalliy IT kompaniyalarini rivojlantirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga xizmat qilmoqda. Biroq, xalqaro standartlarga javob beradigan, chuqur bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan yuqori malakali IT mutaxassislariga bo'lgan ehtiyojni to'liq qondirish uchun yanada ko'proq tizimli sa'y-harakatlar talab etiladi.

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning istiqbollari va imkoniyatlari

O'zbekiston raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish borasida ulkan va foydalanilmagan salohiyatga ega. Mamlakatning qulay geografik joylashuvi, yosh va o'sib kelayotgan aholisi, boy tabiiy resurslari va hukumatning raqamli transformatsiyaga bo'lgan qat'iy siyosati bu jarayonni jadallashtirish uchun mustahkam zamin yaratadi. O'zbekistonning xalqaro hamkorlik aloqalarini kengaytirish va ilg'or xorijiy tajribalarni o'zlashtirishga intilishi raqamli transformatsiyaning yangi, yanada yuqori bosqichiga olib chiqishi mumkin.

Raqamli infratuzilmani yanada takomillashtirish istiqbollari: Kelajakda O'zbekistonda 5G mobil aloqa texnologiyasini keng miqyosda joriy etish, keng polosali internet qamrovini mamlakatning barcha hududlarida yanada oshirish va optik tolali aloqa liniyalarini chuqurlashtirish muhim strategik vazifa hisoblanadi. Bulutli texnologiyalarning rivojlanishi

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

ma'lumotlarni saqlash va qayta ishlash xarajatlarini sezilarli darajada optimallashtirish, shuningdek, yangi innovatsion raqamli xizmatlarni tezkorlik bilan joriy etish imkonini beradi. Sun'iy yo'ldosh aloqasi va simsiz aloqa texnologiyalarining rivojlanishi geografik jihatdan olis va borish qiyin bo'lgan hududlarda ham aholining sifatli internetga ulanish imkoniyatini yaratishi mumkin.

Sun'iy Intellekt, Katta Ma'lumotlar (Big Data) va Blokcheyn texnologiyalarini joriy etish istiqbollari: Sun'iy intellekt davlat boshqaruvi, turli biznes sohalari, ta'lim tizimi, sog'liqni saqlash sektori va boshqa muhim sohalarda samaradorlikni sezilarli darajada oshirish, ma'lumotlarga asoslangan holda optimal qarorlar qabul qilishni ta'minlash va yangi innovatsion xizmatlar yaratish uchun ulkan imkoniyatlar taqdim etadi. Katta hajmdagi ma'lumotlarni (Big Data) tahlil qilish orqali iste'molchilarning ehtiyojlarini chuqurroq tushunish, bozor tendensiyalarini aniqroq prognoz qilish va mavjud resurslarni yanada samaraliroq taqsimlash mumkin. Blokcheyn texnologiyasi esa tranzaksiyalarning xavfsizligi va shaffofligini kafolatlash, raqamli aktivlarni ishonchli boshqarish va yangi zamonaviy biznes modellari yaratish uchun istiqbolli yechimlarni taklif etadi.

Raqamli marketing va elektron reklama imkoniyatlari: Internet va mobil texnologiyalarning jadal rivojlanishi raqamli marketing va elektron reklamani zamonaviy biznesni rivojlantirishning ajralmas va eng muhim vositasiga aylantirdi. O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan korxonalar o'z mahsulotlari va xizmatlarini yanada kengroq auditoriyaga yetkazish, marketing kampaniyalarining samaradorligini oshirish va potentsial mijozlar bilan interaktiv aloqa o'rnatish uchun raqamli marketingning turli xil instrumentlaridan tobora faol foydalanmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, qidiruv tizimlari orqali reklama, elektron pochta marketingi va kontent marketing kabi zamonaviy yo'nalishlarni rivojlantirish mahalliy biznesning raqobatbardoshligini oshirishga va yangi bozorlarni o'zlashtirishga yordam beradi.

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishdagi muammolar va ularni hal etish yo'llari

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni jadal sur'atlar bilan rivojlantirish yo'lida bir qator jiddiy va tizimli muammolar mavjud bo'lib, ularni har tomonlama va samarali hal etish mamlakatning kelgusidagi raqamli transformatsiya jarayonining muvaffaqiyatining kaliti hisoblanadi.

Kiberxavfsizlikni ta'minlashning dolzarb masalalari: Raqamli texnologiyalarning barcha sohalarga keng miqyosda joriy etilishi kiberxavfsizlikka bo'lgan ehtiyojni keskin oshiradi. Davlat va xususiy sektorning muhim ma'lumotlar bazalarining buzilishi, shaxsiy ma'lumotlarning o'g'irlanishi, moliyaviy firibgarlik, davlat va korporativ axborot tizimlariga kiberhujumlar raqamli iqtisodiyotning barqaror va ishonchli rivojlanishiga jiddiy tahdid solishi mumkin. Ushbu o'ta muhim muammoni samarali hal etish uchun milliy kiberxavfsizlik strategiyasini ishlab chiqish va uni amalda to'liq tatbiq etish, zamonaviy kiberxavfsizlik texnologiyalarini joriy etish, bu sohada yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash va aholining kibergigiyena bo'yicha xabardorlik darajasini oshirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur.

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

Raqamli infratuzilmaning notekis rivojlanishini bartaraf etish: Respublika hududlarida raqamli infratuzilmaning rivojlanish darajasi sezilarli darajada farq qiladi. Shahar va yirik aholi punktlarida internet va mobil aloqa sifati nisbatan yuqori bo'lsa-da, olis va chekka qishloq hududlarida bu ko'rsatkichlar ancha pastligicha qolmoqda. Ushbu nomutanosiblik raqamli iqtisodiyotning mamlakat bo'ylab bir xilda va inklyuziv rivojlanishiga jiddiy to'sqinlik qiladi. Ushbu muhim muammoni bartaraf etish uchun chekka hududlarda telekommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirishga davlat va xususiy investitsiyalarni ko'paytirish, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini yanada faol qo'llash va aholining internetga ulanish imkoniyatini oshirish bo'yicha maqsadli davlat dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish zarur.

Xalqaro tajriba va O'zbekiston uchun darslar

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha jahonda turli xil yondashuvlar, strategiyalar va muvaffaqiyatli tajribalar mavjud. O'zbekiston o'zining o'ziga xos iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy xususiyatlarini chuqur hisobga olgan holda, ushbu ilg'or tajribalardan oqilona foydalanib, mamlakatda raqamli transformatsiya jarayonini yanada jadallashtirishi va samaradorligini oshirishi mumkin.

Singapurning "Aqlli Millat" konsepsiyasi: Singapur "Smart Nation" (Aqlli Millat) konsepsiyasi doirasida raqamli texnologiyalarni iqtisodiyotning barcha muhim sohalariga faol va tizimli ravishda joriy etmoqda. Mamlakatda kuchli va zamonaviy raqamli infratuzilma yaratilgan, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlarni qo'llashga alohida e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston Singapur tajribasidan raqamli infratuzilmani yanada rivojlantirish, innovatsion texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash va "aqlli shahar" texnologiyalarini mamlakatning turli hududlarida joriy etish bo'yicha muhim saboqlar olishi mumkin.

Janubiy Koreyaning raqamli iqtisodiyotdagi yetakchiligi: Janubiy Koreya dunyodagi eng rivojlangan va yetakchi raqamli iqtisodiyotlardan biri hisoblanadi. Mamlakatda yuqori tezlikdagi internet tarmog'ining qamrovi juda keng, elektron tijorat va mobil texnologiyalar hayotning barcha sohalariga chuqur kirib borgan. Koreya hukumati axborot texnologiyalari sohasini rivojlantirishga katta miqdorda investitsiyalar kiritgan va startup ekosistemasini rivojlantirish uchun o'ta qulay sharoitlar yaratgan. O'zbekiston Janubiy Koreya tajribasidan raqamli infratuzilmani yanada takomillashtirish, elektron tijoratni har tomonlama qo'llab-quvvatlash va axborot texnologiyalari sohasida yuqori malakali kadrlar tayyorlash bo'yicha o'rnak olishi mumkin.

O'zbekiston o'zining milliy xususiyatlarini chuqur hisobga olgan holda, ushbu ilg'or xalqaro tajribalarni o'rganib, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning o'ziga xos, samarali va barqaror modelini yaratishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yo'lida muhim va strategik ahamiyatga ega bo'lgan qadamlarni dadil tashlamoqda. Hukumatning uzoqni ko'zlagan strategik tashabbuslari, mamlakatning raqamli infratuzilmasini modernizatsiya qilishga qaratilgan tizimli sa'y-harakatlari va axborot texnologiyalari sohasini har tomonlama qo'llab-

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

quvvatlash bo'yicha olib borilayotgan keng ko'lamli ishlar O'zbekistonning raqamli transformatsiya jarayonini yanada jadallashtirish va uning samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Maqolada chuqur tahlil qilinganidek, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning hozirgi holati ijobiy o'zgarishlar va sezilarli yutuqlarni ko'rsatmoqda. Biroq, bu muhim sohada hal etilishi zarur bo'lgan bir qator dolzarb muammolar va tizimli cheklovlar ham mavjud. Kiberxavfsizlikni ta'minlashning dolzarb masalalari, aholining raqamli savodxonlik darajasini oshirish zaruriyati, mamlakat hududlarida raqamli infratuzilmaning notekis rivojlanishini bartaraf etish, raqamli innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlovchi zamonaviy qonunchilik bazasini takomillashtirish va davlat bilan xususiy sektor o'rtasidagi samarali hamkorlikni yanada kuchaytirish kabi muhim masalalarga alohida va ustuvor e'tibor qaratish lozim.

Jahonning ilg'or tajribasi shuni yaqqol ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyotni muvaffaqiyatli va barqaror rivojlantirish uchun kuchli siyosiy iroda, uzoq muddatli strategik rejalashtirish, raqamli infratuzilmaga etarli miqdorda investitsiyalar kiritish, inson kapitalini har tomonlama rivojlantirish, raqamli innovatsiyalarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash va xalqaro hamkorlikni kengaytirish kabi muhim omillar hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'zbekiston o'zining o'ziga xos milliy xususiyatlarini chuqur hisobga olgan holda, ushbu ilg'or tajribalardan oqilona va samarali foydalanib, raqamli rivojlanishning o'ziga xos, samarali va barqaror modelini yaratishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 05.10.2020 yildagi PF-6079-son “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-5030957>
2. O‘zbekiston Innovatsion rivojlanish vazirligi. (2022). Raqamli transformatsiya strategiyasi 2022- 2025.
3. O‘zbekiston Respublikasi Statistika qo‘mitasi. (2023). Raqamli iqtisodiyot ko‘rsatkichlari.
4. Mirziyoyev, Sh. “Raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar strategiyasi” (2020).

SUN'IY AQL: BILIM VA TAFAKKUR SARI RAQAMLI QADAM

Muqimova Nazora

Navoiy davlat universiteti aniq fanlar fakulteti talabasi

Ilmiy rahbar: R. Ruziyev

Anotatsiya: Ushbu maqolada sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining shakllanishi, rivojlanishi va zamonaviy muammolari atroflicha tahlil qilinadi. Maqola sun'iy intellektning